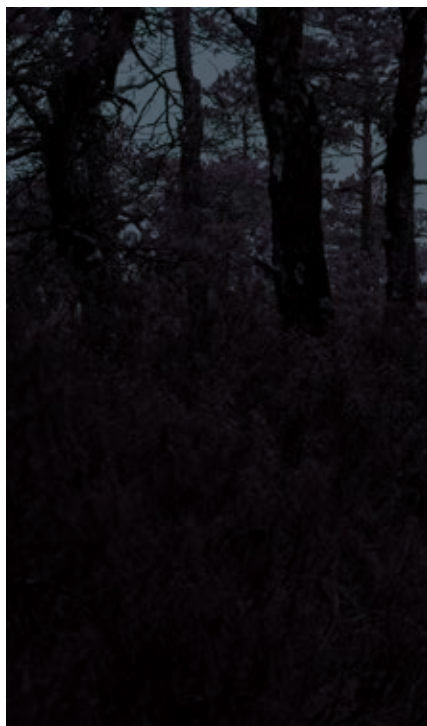

Det specialiserede socialområde

FOAs faglige indsatser og holdninger

Indhold

Forord

Hvordan får vi det specialiserede socialområde på ret kurs?

FOAs 6 centrale budskaber for at løfte kvaliteten på det specialiserede socialområde omhandler

1. Visitation af borgere
2. Økonomi
3. Specialisering fremfor afspecialisering
4. Uddannelse, rekruttering og fastholdelse er en forudsætning for kvalitet
5. Flerfaglighed
6. Arbejdsmiljø

10-årsplan for psykiatrien

3
4
5
6
8
10
12
14
16
18

Figuren på side 10 er en billedgengivelse fra 'Nyt fra DST' nr. 350.

Politisk ansvarlig: Kim Henriksen og Tanja Nielsen
Redaktion: Cæcilie Saul og Nanna Mørch
Illustration: colourbox.com

Produktion: Grafisk Team/Sporenstregs og FOAs trykkeri

Forord

Det specialiserede socialområde er et arbejdsområde fyldt med komplekse og udfordrende arbejdsopgaver, som hele tiden skal tilpasses seneste nye viden og udvikling. Siden kommunalreformen i 2007 har FOA sammen med andre bruger- og interesseorganisationer udtrykt bekymring for, at der er sket en afspecialisering af socialområdet.

Fakta

Hvad er det specialiserede socialområde?

Det specialiserede socialområde er en samlebetegnelse for den hjælp, der ydes til borgere som har særlige behov, typisk på grund af fysiske, psykiske eller kognitive funktionsnedsættelser. Det gælder børn såvel som voksne.

Området dækker over indsatser og tilbud til børn og unge i udsatte positioner, børn og unge med funktionsnedsættelser, voksne borgere med sociale, fysiske, kognitive og psykiske funktionsnedsættelser samt psykiske vanskeligheder og misbrugsproblematikker. Så området omfatter mange forskellige målgrupper og tilbud.

Der er både kommunale, regionale og private tilbud til borgere på det specialiserede socialområde. Tilbuddene kan være døgn- eller dagtilbud, aktivitets- eller beskæftigelsesaktiviteter samt hjælp og støtte i eget hjem.

Det bliver et langt sejt træk at få det specialiserede socialområde på ret kurs. Men det er helt centralt og særdeles vigtigt for FOA.

En af forudsætningerne for at lykkes er, at rammerne sikrer et fagligt og udviklende miljø. Et miljø med arbejdsforhold, der giver FOAs medlemmer og andre ansatte på området, mulighed for at yde deres bedste, udvikle deres kompetencer og få et langt og fagligt beriget arbejdsliv.

I denne pjece kan du læse FOAs 6 bud på, hvordan vi får det specialiserede socialområde på ret kurs. Pjecen bygger på FOAs faglige strategi på det specialiserede socialområde 2022.

Kim Henriksen
Sektorformand, Pædagogisk Sektor

Tanja Nielsen
Sektorformand, Social- og Sundhedssektoren

Hvordan får vi det specialiserede socialområde på ret kurs?

Som reaktion på den faldende kvalitet på det specialiserede socialområde udsendte S-regeringen i 2022 udspillet 'Et liv med ligeværdige muligheder'.¹ I udspillet blev der bl.a. lagt op til en specialeplan for området. Og specialeplanlægning på den højt specialiserede del af handicapområdet er videreført i regeringsgrundlaget for den nuværende SVM-regering.

Det specialiserede socialområde er under et stort udgifts-pres som følge af et stigende behov for hjælp blandt flere børn, unge og voksne med særlige behov, og der er derfor nedsat 'Ekspertudvalget på socialområdet', som skal komme med forslag til en mere økonomisk bæredygtig indretning af området. Ekspertudvalget kom med deres første delrapport i maj 2023: sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2023/maj/ekspertudvalg-kommer-med-foerste-anbefalinger-til-socialomraadet.

FOA har allerede bidraget til det faglige oplæg, som regeringsudspillet 'Et liv med ligeværdige muligheder' hviler på, og vil fortsat bidrage konstruktivt for at lykkes med at sikre det nødvendige løft af kvaliteten på det specialiserede socialområde. FOA deltager i følgegruppen til ekspertudvalget.

Derudover har FOA aktivt bidraget til det faglige oplæg til 10-årsplanen for psykiatrien. Men kvaliteten kan ikke løftes, uden at der sikres ordentlige arbejdsvilkår og tilstrækkelig uddannelse af de medarbejdere, som hver dag arbejder på det specialiserede socialområde.

FOA har derfor udarbejdet en strategi for at løfte kvaliteten på det specialiserede socialområde. Strategien består af 6 centrale budskaber, der udgør grundlaget for vores arbejde med at forbedre området.

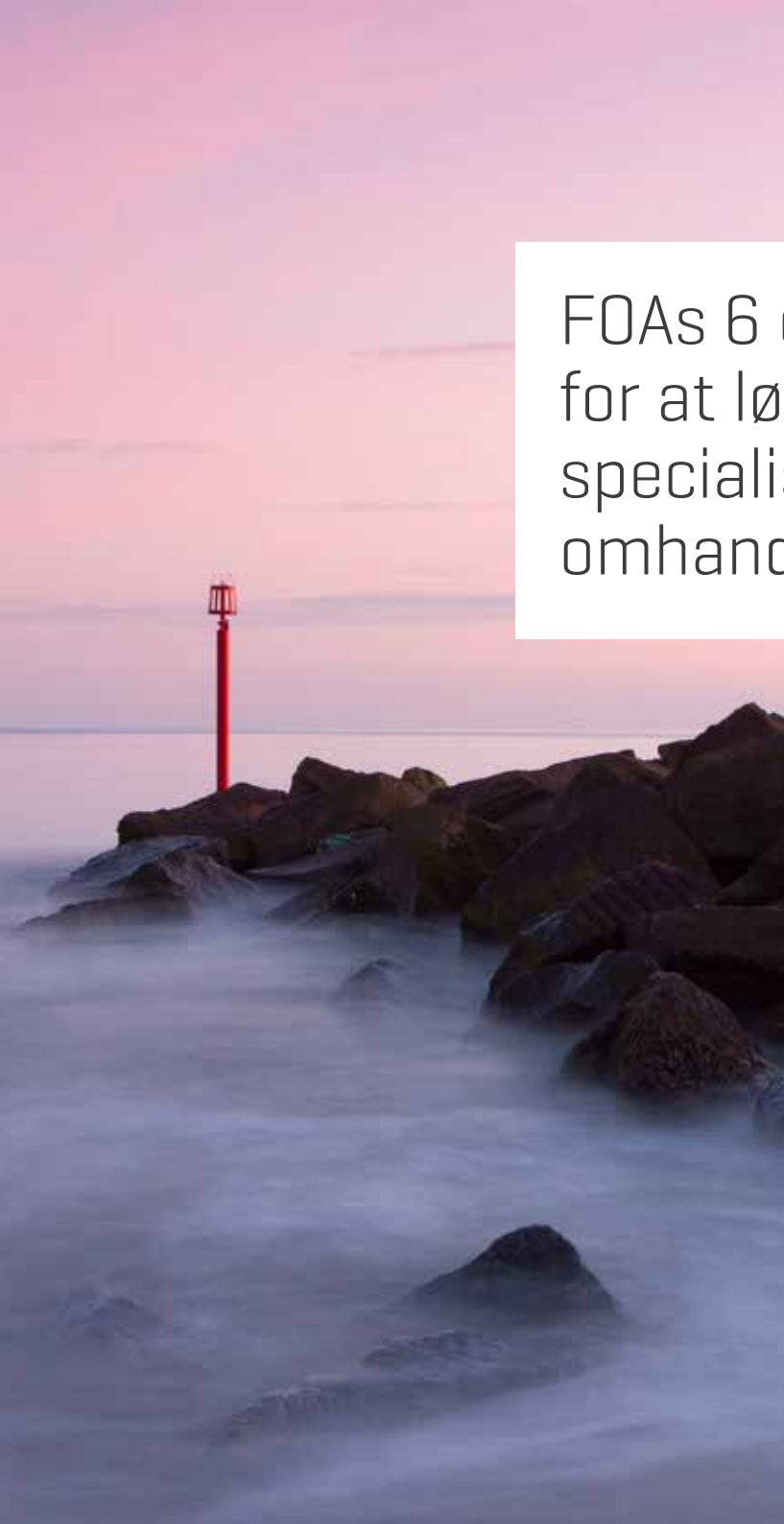
Fakta

FOAs medlemsundersøgelse på det specialiserede socialområde

FOA gennemførte i 2021 en medlemsundersøgelse blandt FOA-medlemmer, der arbejder på bosteder, bostedslignende tilbud, døgninstitutioner og i behandlingspsykiatrien. I alt deltog 1.889 medlemmer. Undersøgelsen viser nogle af de udfordringer, der præger det specialiserede socialområde, og som danner grundlag for FOAs indsats til at forbedre området.

Du kan se udvalgte resultater fra undersøgelsen i dette hæfte og læse hele undersøgelsen på FOAs hjemmeside.

1 Social- og Ældreministeriet 2022: Et liv med ligeværdige muligheder. Kan hentes her: sm.dk/Media/63788480443392050/Et_liv_med_ligevaerdige_muligheder_t.pdf

FOAs 6 centrale budskaber for at løfte kvaliteten på det specialiserede socialområde omhandler

- 1** Visitation af borgere
- 2** Økonomi og finansiering
- 3** Specialisering af tilbud
- 4** Uddannelse, fastholdelse og rekruttering
- 5** Flerfaglighed
- 6** Arbejdsmiljø

1 Visitation af borgere

FOA mener: Der er behov for en ny visitationsmodel med et bredere afsæt, således at borgerens behov imødekommes og det faglige personale får ordentlige rammer og vilkår til at udføre deres faglige arbejde.

Det er en central opgave for velfærdssamfundet at sikre borgere med særlige behov den rette kompensation, så de får ligeværdige muligheder for at deltage i samfundslivet. Det forudsætter, at borgere med særlige behov bliver visiteret til den rette type hjælp i et passende omfang.

Den nuværende visitationsmodel er utilstrækkelig i forhold til at sikre borgernes behov. Den skaber alt for ofte forringelser for borgerne både direkte og indirekte.

En forkert eller mangelfuld visitation kan medføre en forværring af borgerens funktionsevne. Det har både en betydning for borgeren og for de ansatte på området.

Derfor skal en ny visitationsmodel være baseret på flerfaglig viden og bred beslutningskompetence, hvis kvaliteten på det specialiserede socialområde skal løftes.

Fakta

FOAs medlemmer oplever store problemer med visitation af borgerne

- 56 % af FOAs medlemmer med mere end 5 års erfaring på det specialiserede socialområde svarer, at borgerne visiteres til mindre hjælp i dag end for 5 år siden. Og det er ikke fordi borgernes støttebehov er blevet mindre, for 64 % svarer, at borgerne har et større behov for støtte i dag end for 5 år siden.
- 53 % oplever, at det er svært eller meget svært at få revideret en borger til mere hjælp, hvis der er et behov for det.
- 48 % har inden for det seneste år oplevet, at en betalingskommune har afvist at give en borger den hjælp eller behandling, som medarbejderen/botilbuddet har anbefalet på baggrund af deres faglige viden om borgeren og dennes handicap eller sygdom.
- 56 % føler sig mindst en gang om ugen utilstrækkelig, fordi borgeren ikke får den hjælp som FOAs medlemmer synes er rimelig.

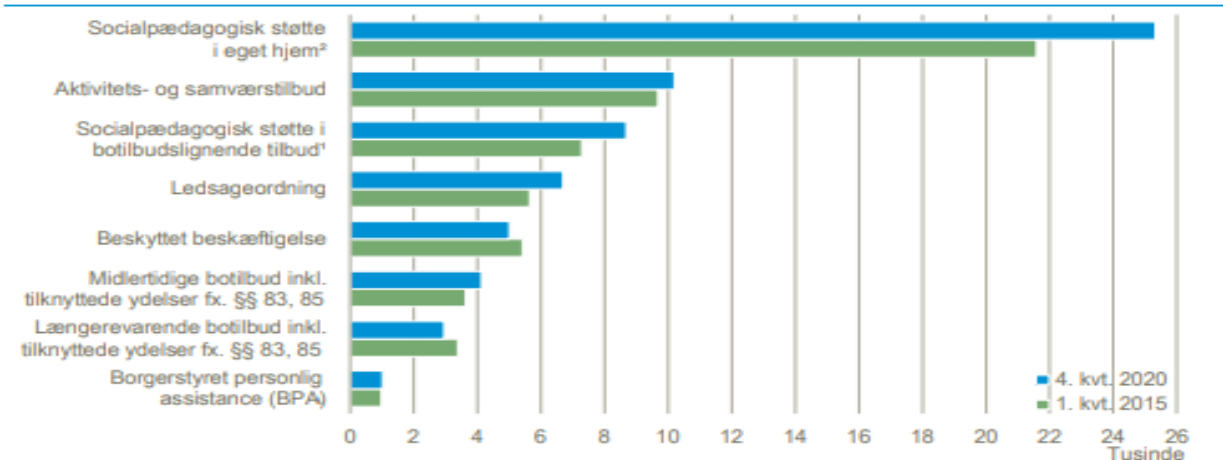
Kilde: FOAs medlemsundersøgelse på det specialiserede socialområde, 2021

2 Økonomi

FOA mener: Der bør gennemføres en styringsgennemgang af det specialiserede socialområde, så den økonomiske styring gennem forbedrede refusionsordninger sikrer hensigtsmæssige incitamentsstrukturer.

En forudsætning for, at borgerne kan visiteres til de rette tilbud og den rette mængde støtte er, at der er tilstrækkelig økonomi til det, og at de økonomiske incitamentsstrukturer ikke spænder ben for den faglige vurdering af borgerens behov.

Udvikling i modtagere af udvalgte ydelsestyper

Anm.: Den samme person kan modtage flere ydelsestyper og kan derfor optræde flere gange. De tre ydelsestyper med færrest modtagere er ikke medtaget i figuren. Det drejer sig om: Kontaktperson for døvblinde (§ 98), Kontant tilskud efter § 95 til ansættelse af hjælpere (§§ 83,84)(§ 95) og Behandling (§ 102). Gruppebaseret socialpædagogisk støtte og Individual socialpædagogisk støtte (§82 a og b) fremgår ikke af figuren, da disse først er indberetningspligtige pr. 1. juli 2020. Opgørelsen er udarbejdet på baggrund af indberetninger fra 63 kommuner, som har godkendt data for hele perioden 2015 til 2020.

¹ Omfattet af § 4, stk. 1, nr. 3, i lov om socialtilsyn, fx botilbud efter ABL § 105/115.

² Socialpædagogisk støtte, som ikke leveres på botilbud eller botilbudslignende tilbud, fx borgernes private hjem.

Kilde: www.statistikbanken.dk/hand07

Vi bør fjerne den nuværende uhensigtsmæssige økonomiske incitamentsstruktur, der er et bespænd for den faglige vurdering. Visitationen bør primært bestemmes ud fra en faglig vurdering af, hvad der er den rette mængde støtte og tilbud til borgeren. Økonomi skal i stedet have en sekundær rolle fx som baggrund for valget mellem to ens tilbud til borgeren.

Der er behov for at økonomien følger med, når antallet af borgere med behov for hjælp og støtte på det specialiserede socialområde stiger. Samtidig er der et stort økonomisk efterslæb på området, som bør genoprettes. Og ud over demografiregulering er der behov for at se på, hvordan økonomien kan tilpasses en udvikling, hvor der tages højde for, at nogle borgeres behov bliver stadigt mere komplekse, og deres støttebehov derfor stiger. Det kan fx ske ved at forbedre refusionsordningen, så staten i højere grad kompenserer kommunerne.

Fakta

Udvikling i modtagere af udvalgte ydelsestyper i serviceloven 2015-2020

Fra 2015-2020 er antallet af modtagere af sociale ydelser efter serviceloven steget 12 %. Fra 42.770 borgere i 2015 til 48.046 borgere i 2020. Den største stigning ses på socialpædagogisk støtte i botilbudslignende tilbud (§ 105/115 i almenboligloven), her er antallet af modtagere steget 19 % fra 7.288 i 2015 til 8.692 i 2020. Det største fald ses i antallet af modtagere af længerevarende botilbud (§ 108), der fra 2015-2020 er faldet med 13 % fra 3.390 til 2.964 borgere.

Socialpædagogisk støtte i eget hjem (§ 85) er den ydelse, som flest personer med handicap og udsatte voksne blev visiteret til i 2020. I 2020 var 53 % af det samlede antal modtagere visiteret til socialpædagogisk støtte i eget hjem.

Note: Analysen er baseret på de 63 kommuner, der i 2020 har godkendt data for hele perioden 2015 til 2020.

Kilde: Nyt fra Danmarks Statistik nr. 350:
Flere modtager socialpædagogisk støtte, 29. september 2021
(dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=33351)

3 Specialisering fremfor afspecialisering

FOA mener: Antallet af forskellige målgrupper i samme tilbud skal reduceres for at opnå en højere grad af specialisering. Samtidig skal der ske en central regulering, som sikrer et tilstrækkeligt antal specialiserede pladser.

Hvis de ansatte på det specialiserede socialområde skal kunne yde en specialiseret og målrettet hjælp til borgeren, kræver det en mere ensartet målgruppe på de enkelte tilbud, end det er tilfældet i dag. En central regulering skal være med til at sikre et tilstrækkeligt antal specialiserede pladser.

Når tilbuddene i tiltagende grad har en mere ensartet målgruppe, kan medarbejderne i højere grad bruge og udvikle deres faglige kompetencer og viden i arbejdet med borgerne. Det vil give borgerne et tilbud, der er bedre tilpasset til borgerens individuelle behov, og det vil forbedre medarbejdernes arbejdsvilkår, da de i stigende grad kan bruge deres faglige kompetencer og metoder i arbejdet med borgerne.

En mere ensartet målgruppe har også de bedste forudsætninger for et fællesskab med en indbyrdes social kontakt, der er med til at skabe trygge og udviklende rammer. De har bedre forudsætninger for at danne venskaber og relationer, forebygge ensomhedsproblematikker og nedbringe risikoen for vold og trusler.

Ikke alle 98 kommuner vil have befolkningsgrundlag/målgrupper til at huse egne borgere i specialiserede tilbud. Derfor mener FOA, at kommunerne i højere grad end det er tilfældet i dag, skal købe pladser, der tager udgangspunkt i borgerens behov, også selv om det er tilbud uden for egen kommunegrænse.

Fakta

Afspecialisering går ud over kvaliteten på det specialiserede socialområde

- 84 % tager i dag imod borgere på deres arbejdsplads, som arbejdspladsen, ifølge medarbejderne, ikke er rustet til at håndtere.
- 42 % af FOAs medlemmer på det specialiserede socialområde vurderer, at der er for mange forskellige målgrupper på deres arbejdsplads, ift. hvad der er hensigtsmæssigt for medarbejdernes mulighed for at yde støtte og hjælp til den enkelte borger.
- 50 % af FOAs medlemmer oplever, at de modtager flere forskellige målgrupper på deres arbejdsplads i dag sammenlignet med for 5 år siden. Kun 3 % svarer, at de har færre forskellige målgrupper i dag.
- 37 % af FOAs medlemmer mener ikke, at de har den nødvendige tid i hverdagen til at benytte de relevante faglige metoder i arbejdet med borgerne.

Kilde: FOAs medlemsundersøgelse på det specialiserede socialområde, 2021

4 Uddannelse, rekruttering og fastholdelse er en forudsætning for kvalitet

FOA mener: Det kræver fasttilknyttet uddannet personale at sikre tilbud af høj faglig kvalitet. Derfor er der behov for at arbejde målrettet på uddannelse, rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på det specialiserede socialområde.

For at borgeren på det specialiserede socialområde kan få de bedste muligheder for at leve så selvstændigt og meningsfuldt et liv som muligt, er der behov for at styrke kvaliteten af tilbuddene på området. Det er afgørende for kvaliteten, at borgeren møder de samme medarbejdere, der kender borgerens behov, og som kan sikre en kontinuerlig indsats på et højt fagligt niveau. Det er derfor afgørende at sikre fastholdelse af medarbejdere og styrke rekrutteringen.

Arbejdsvilkårene på området skal gøres attraktive, så vi kan fastholde og rekruttere fagligt dygtige medarbejdere til det specialiserede socialområde. Anvendelsen af timelønnede løstansatte vikarer skal minimeres. I 2022 var 42 % af de kommunalt ansatte omsorgs- og pædagogmedhjælper timelønnede. Blandt de regionalt ansatte var andelen af timelønnede 36 %.

For at sikre kontinuitet og højere faglighed er der behov for mere fasttilknyttet, uddannet personale også i week-enderne og ydertimerne.

Uddannelsesniveaueet skal generelt øges. FOA mener, at hele det specialiserede socialområde skal varetages af medarbejdere, der som minimum har en erhvervsuddannelse. Det skal bl.a. ske ved at uddanne omsorgs- og pædagogmedhjælpere til pædagogiske assistenter eller pædagoger samt at uddanne social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter. Der er også behov for løbende efteruddannelse, så alle medarbejdergrupper vedligeholder og opkvalificerer deres faglige niveau og får viden om nye metoder og redskaber i arbejdet med de målgrupper, de arbejder med. Desuden skal der arbejdes for, at en del af løsningen er, at medarbejdere så vidt muligt får tilbudt at arbejde på fuldtid fremfor på deltid.

Fakta

Stort vikarforbrug har konsekvenser for borgerne

- Hvert andet medlem svarer, at på en typisk arbejdsdag udgør vikarer 10-30 % af personalet, der arbejder med pleje og støtte af borgerne. På voksen-døgnområdet svarer 14 %, at vikarer udgør 40-60 % af personalet, der arbejder med pleje og støtte af borgerne på en typisk arbejdsdag.
- 63 % svarer, at brugen af vikarer gør det svært at give borgerne den nødvendige stabilitet.
- 59 % har oplevet, at brugen af vikarer har ført til utrygge situationer på arbejdspladsen.
- 49 % oplever stor udskiftning i vikarerne på arbejdspladsen.

Kilde: FOAs medlemsundersøgelse på det specialiserede socialområde, 2021

Fakta

FOAs medlemmer oplever store problemer med rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på deres arbejdsplads

- 64 % har svært ved at tiltrække dygtige medarbejdere til deres arbejdsplads.
- 56 % har svært ved at fastholde medarbejdere på arbejdspladsen.
- 38 % af FOAs medlemmer overvejer at forlade deres nuværende arbejdsplads, og 27 % overvejer at forlade faget.

Kilde: FOAs medlemsundersøgelse på det specialiserede socialområde, 2021

5 Flerfaglighed

FOA mener: For at sikre kvaliteten i tilbuddene er der behov for flerfaglighed. Der er både behov for pædagogisk og sundhedsfagligt personale, der arbejder sammen.

Det er afgørende at få flerfagligheden i spil for at sikre kvaliteten på det specialiserede socialområde. Der er behov for et helhedsorienteret perspektiv på borgeren for at sikre en høj kvalitet i ydelserne, da flerfagligheden kan hjælpe med at målrette tilbuddene til den enkelte borger. Der er behov for både et pædagogisk og sundhedsfagligt perspektiv for at sikre, at borgeren bedst muligt kompenseres for sine fysiske, psykiske eller kognitive funktionsnedsættelser.

6 Arbejdsmiljø

Det skal være sikkert at arbejde på det specialiserede socialområde. Problemer med arbejdsmiljøet vidner om forhold og vilkår rundt om indsatsen, der skal rettes op på.

En grundlæggende forudsætning for, at kvaliteten på det specialiserede socialområde kan styrkes er, at medarbejdernes arbejdsmiljø forbedres. Der skal overordnet set være en sammenhæng mellem opgaver og ressourcer, og en forudsætning for det er, at de 5 øvrige FOA-budskaber virkeliggøres, dvs. at

- det specialiserede socialområdet finansieres tilstrækkeligt.
- borgerne bliver visiteret til de rette tilbud og i tilstrækkeligt omfang.
- afspecialisering udskiftes med specialisering, så det er muligt for de ansatte at specialisere og dygtiggøre sig inden for et overskueligt felt og anvende de faglige metoder i hverdagen.
- uddannelsesniveaulet løftes, og at der er nok faste kolleger til at varetage opgaverne.
- flerfaglighed sikrer rette kompetencer og en helhedsorienteret indsats for borgerne.

Men der er også andre forudsætninger, der bidrager til et godt arbejdsmiljø, som fx god ledelse, tillid samt et relevant lovgrundlag mv.

Særligt i socialpsykiatrien har der nogle steder været alvorlige problemer med arbejdsmiljøet, hvor konsekvensen har været fatal med drab og dødsfald til følge, bl.a. i forbindelse med alenearbejde. Når arbejdsmiljøet i den grad kommer under pres, så er det et helt centralt symptom på, at der er behov for, at der bliver kigget på de elementer, som danner rammen for arbejdet. Det er det, vi i FOA må have en ambition om, at en kommende specialeplan, som følger med udspillet 'Et liv med ligeværdige muligheder', skal løfte.

Fakta

På vej mod en specialeplan på det specialiserede socialområde

Som en del af Social- og Ældreministeriets evaluering af det specialiserede socialområde (2020-2022) har Socialstyrelsen udviklet og afprøvet en model for en specialeplanlægning for det specialiserede socialområde, sådan som man også kender det fra sundhedsområdet. Her inddeles socialområdet i en række specialer, og inden for hvert speciale fastsættes bl.a., hvilke højt specialiserede indsatser – kaldet specialfunktioner – der er behov for. Det vil også blive beskrevet, hvilke kriterier der skal være opfyldt hos de leverandører, der skal godkendes af Socialtilsynet til at varetage dem.

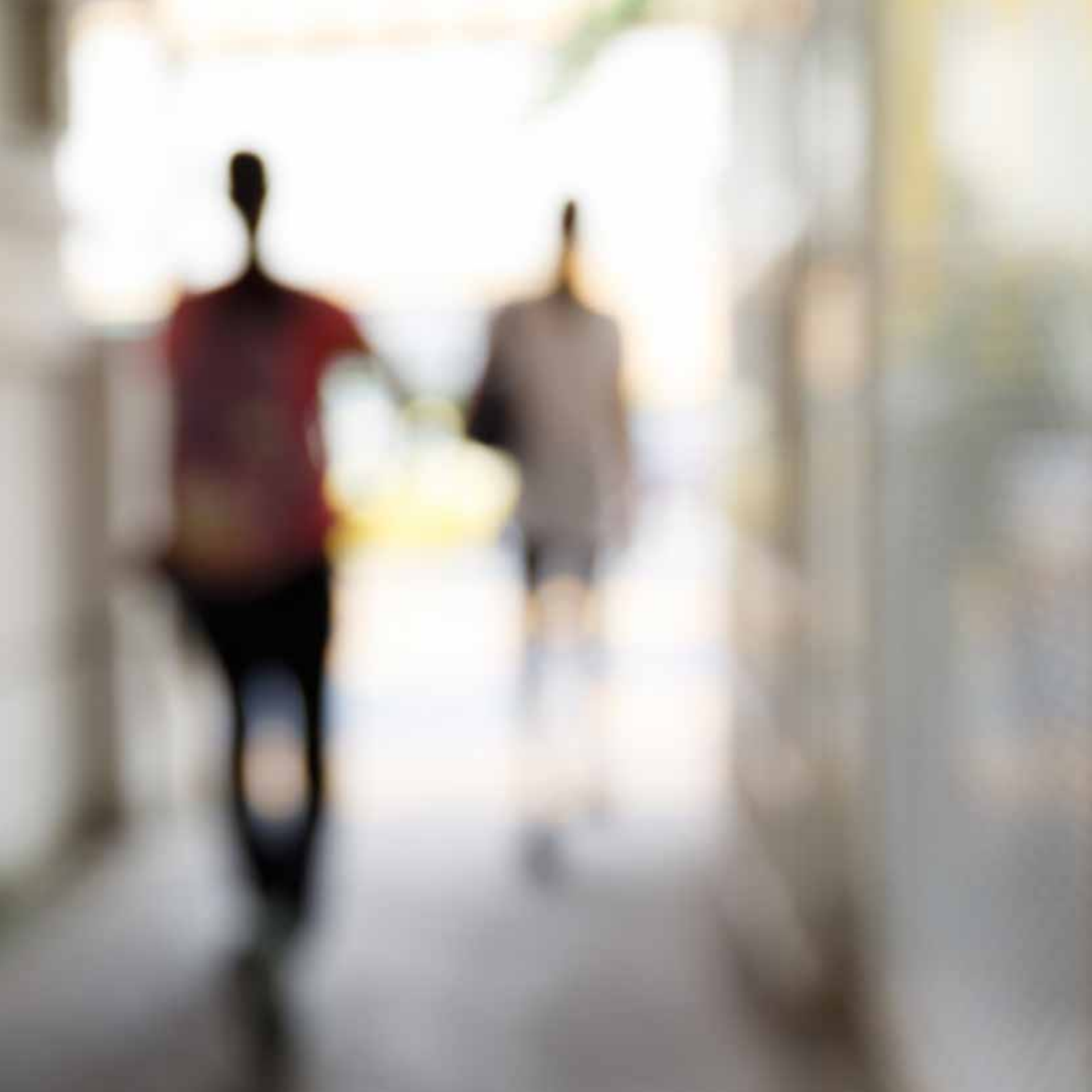
I regeringens udspil 'Et liv mod ligeværdige muligheder' indgår et forslag til, hvordan man gradvist kan udrulle en specialeplan på det specialiserede socialområde. Det er varslet, at SVM-regeringen i efteråret 2023 vil påbegynde forhandlinger, der skal munde ud i en konkret aftale om en specialeplan.

Læs mere om specialeplanen på det specialiserede socialområde her socialstyrelsen.dk/nyheder/2022/pa-vej-mod-en-specialeplanlaegning-pa-socialomradet.

10-årsplan for psykiatrien

Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen har udarbejdet et fagligt oplæg til en 10-årsplan for psykiatrien, som FOA har bidraget til. Den udkom i januar 2022. Det faglige oplæg tydeliggør nødvendigheden af en akut, intensiv og bæredygtig indsats og kommer med 37 anbefalinger til forbedrede indsatser på psykiatriområdet. 10-årsplanen er en systematisk indsats til at løfte psykiatrien, der i mange år har været underprioriteret og præget af lappeløsninger. FOA holdt i maj 2022 et møde for tillidsvalgte i psykiatrien for at orientere om og få input til det videre arbejde med 10-årsplanen.

Det faglige oplæg blev i september 2022 fulgt op med en politisk aftale om en 10-årsplan for psykiatrien og mental sundhed. Arbejdet med evalueringen og det politiske udspil på det specialiserede socialområde 'Et liv med ligeværdige muligheder', og den efterfølgende politiske aftale der skal forhandles i efteråret 2023, har stor betydning for hele arbejdet og indsatsen for mennesker med handicap, hvad enten det er psykisk, fysisk, kognitivt eller mentalt. Ligeledes har den 10-årige psykiatriplan stor betydning for en del af det specialiserede socialområde.

SEPTEMBER 2023

FOA

SAMMEN
GØR VI FORSKELLEN

Staunings Plads 1-3
1790 København V

Tlf: 46 97 26 26
foa.dk

Meld dig ind i FOA i dag

Ring på 80 20 20 30 alle hverdage mellem 9-20

Meld dig ind på foa.dk/bliv-medlem

Send en sms til 1919

Skriv: indmeldfoa + navn [fx: indmeldfoa susanne nielsen] Der skal være mellemrum mellem indmeldfoa og dit navn

Læs mere om dine medlemsfordele på foa.dk

Vi glæder os til at byde dig velkommen i FOA

FOA

FOA er Danmarks tredjestørste fagforening. Siden 1899 har vi kæmpet for bedre løn- og arbejdsforhold til vores medlemmer. Hovedopgaven er at indgå overenskomster, som sikrer en god løn og moderne, ordnede arbejdsvilkår. Det er FOA, der aftaler din løn, dine tillæg, din arbejdstid, din pension, dine barselsregler, dine ferieregler og dine muligheder for uddannelse. Vores opgave i FOA er også at sikre et stærkt fagligt fællesskab. Ved at stå sammen i FOA, står hvert enkelt medlem stærkere. Og med den fælles styrke kan vi optræde handlekraftigt.